

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2020

A kutató neve	
Angyal Béla	
A kutatás témája	
A cseh Külügyminisztérium Levéltárának Magyarországgal, és a csehszlovákiai magyarsággal kapcsolatos iratainak a feltárása az 1945 és 1950 közötti időszakra vonatkozóan	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Cseh Köztársaság, Prága
intézmény(ek)	A cseh Külügyminisztérium Levéltára
A kutatás ideje	
2020. június 15 – 2020. július 14.	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
A cseh Külügyminisztérium Levéltára a Csehországban érvényben lévő 499/2004 Sb. számú levéltári törvény alapján speciális levéltárnak minősül, és a legfontosabb dokumentumokat őrzi a csehszlovák külpolitikával kapcsolatban 1918-tól, a Csehszlovák Köztársaság megalakulásától a napjainkig. A kutatás során a második világháborút követő évek magyar-csehszlovák kapcsolataira vonatkozó iratanyag teljes körű feltárását tűztem ki célul, valamint ezeknek a kapcsolatoknak a csehszlovákiai magyarság helyzetére gyakorolt hatásának a vizsgálatát. A prágai külügyminisztérium a magyar-csehszlovák viszony alakításában kulcsszerepet játszott a második világháborút követő időszakban, és ennek megismeréséhez elengedhetetlen az itt őrzött iratanyag feltárása. Többek között olyan fontos nemzetközi szerződések, egyezmények előkészítésével, megkötésével és végrehajtásával foglalkozó iratanyagokról van szó, mint a magyar fegyverszüneti egyezmény (1945. január 20.), az 1946-os párizsi békekonferencia Magyarországgal kapcsolatos döntéseinek, valamint a magyar-csehszlovák határváltozás (a pozsonyi hídfő kiszélesítése) előkészítése. Az 1946. február 27-én aláírt magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény megkötésében az akkori szlovák külügyi államtitkár, Vladimír Clementis kulcsszerepet játszott. De jelentős iratanyag található ezeknek a szerződéseknek, egyezményeknek a végrehajtásával kapcsolatban is. Megemlítek továbbá néhány, a történeti kutatás során eddig kevésbé feltárt témákat, mint a budapesti Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEK) működése és kapcsolata a csehszlovák szervekkel, vagy a csorbatói egyezmény megkötése (1949. július 25.). A most feltárt iratanyagból kiderül, hogy a csehszlovákiai magyarság sorsát mélyrehatóan befolyásolták, a magyar-csehszlovák kapcsolatok minősége, az említett egyezmények megkötése, valamint azok végrehajtása. Például az 1946 telén a szlovákiai magyar családok ezreit érintő csehországi deportálások egyik kiváltó oka a magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény végrehajtásának a kikényszerítési szándéka volt Csehszlovákia	

részéről. A kutatásom egyik további eredménye az volt, hogy a vizsgált iratanyagból kiderült, a SZEB melletti csehszlovák delegátus Daniel Krno, majd 1946 tavaszától František Dastich tábornok, és népes budapesti hivatala jelentős szerepet játszott a magyar-csehszlovák kapcsolatok alakulásában egészen 1947. szeptember 15-ig a bizottság megszűnéséig.

A kutatás módszere

A szakirodalom előzetes megismerése után a helyszínen a levéltár anyagához készült kutatási segédleteket tanulmányoztam át. A segédletek alapján kiválasztott 31 doboznyi iratanyagot részletesen áttanulmányoztam, jegyzeteket készítettem és a fontosabb iratokat lefotóztam.

A kutatási eredmények hasznosítása (pl. előadás, publikáció) és az esetleges további lehetőségek

A mostani kutatásnak az eredményeit fől kívánom használni néhány kisebb és egy 3-5 éven belül megírásra kerülő nagyobb, a korabeli eseményeket átfogóan, országos szinten tárgyaló tanulmány megírásához.

Az ösztöndíjjal kapcsolatos gyakorlati észrevételek (beleértve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

A kutatás előtt a cseh külügyminisztérium honlapját ajánlott áttanulmányozni, ahol megtalálható a levéltár fondjegyzéke.

https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/organizacni_struktura/utvary_mzv/specializovany_archiv_mzv/fondy_archivu/index.html

A Külügyminisztérium Levéltárának honlapján nem állnak rendelkezésre online segédletek, ezek csak nyomtatott formában a kutatóban tanulmányozhatók. A kutatás megkezdése előtt a segédleteket részletesen át kell tanulmányozni, ezek alapján lehet körülhatárolni, kijelölni és kikérni a választott témához és időszakhoz kapcsolódó kutatandó iratanyagokat.